

Лариса Володимирівна Городянська
канд. екон. наук, доц.
чл.-кор. АЕН України
ORCID 0000-0002-4482-1690
e-mail: gorod_lv@knu.ua,

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, м. Київ

ВІДТВОРЕННЯ ЕКОНОМІЧНИХ РЕСУРСІВ: ІННОВАЦІЙНИЙ АСПЕКТ

Актуальність проблеми. Характерними ознаками сучасного глобалізованого простору є поглиблення міжнародного розподілу праці й цифровізація суспільства. На тлі циклічності глобальних економічних процесів трансформується економічний простір України до постіндустріального й інформаційного суспільства. Разом з цим події на сході України та наслідки пандемії спричинили заглиблення економічної кризи. Цифровізація економіки разом з іншими чинниками привела до зміни акцентів з матеріальних об'єктів економічних ресурсів і перенесенням їх на нематеріальні об'єкти, інформацію та інтелектуальний потенціал персоналу. На жаль, в Україні разом із природною втратою висококваліфікованих працівників гостро постають проблеми витоку трудових ресурсів унаслідок міграції. Разом з цим загострюються питання незадовільного стану та низької якості об'єктів основних видів економічних ресурсів, які здатні до відтворення, та інтелектуального потенціалу персоналу. Саме тому актуальним є пошук шляхів запобігання негативним наслідкам глобальних економічних викликів і загроз, економічної кризи, бойових дій на сході України й пандемії, які призвели до суттєвих людських втрат і, відповідно, зниження інтелектуального потенціалу підприємств разом із застарілими техніко-технологічними ресурсами. Усе це потребує змінювання стратегії ведення бізнесу в Україні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Інформаційною базою для проведення дослідження стали чинні нормативно-правові документи та аналітичні огляди, які розкривають перспективні напрями розвитку України [1-3], прогнозують економічні збитки внаслідок пандемії [1; 4] й характеризують кризу економіки держави. Згідно з даними консенсус-прогнозу [4, с. 12] можливості бізнесу є підґрунтям оновлення економічних ресурсів та інтелектуального потенціалу персоналу. Негативні наслідки світової економічної кризи й пандемії на тлі цифровізації та трансформації національної економіки потребують пошуку стратегій, які сприятимуть активізації економічної діяльності підприємств. Дослідження джерел [1-3] у контексті пошуку шляхів запобігання локальним викликам і загрозам виявило необхідність створення умов підсилення мотивації інноваційної діяльності в Україні.

Пошук рішень для подолання локальних викликів в Україні пов'язаний також із модернізацією економіки та потребою у залученні інвестицій [1]. Огляд основних джерел надходження капітальних інвестицій показав, що капітальні інвестиції здійснюються переважно за рахунок власних коштів підприємств (65,4% у 2019 році), при цьому банки практично виключені з інвестиційного процесу, оскільки частка кредитних коштів становила лише 10,8% за підсумками 2019 року

та 7,58% у 2018 році [1, с. 17-25]. Аналіз складових попиту дозволив виявити фактори стримування економічного розвитку держави під час пандемії. Так, окрім інших складових вагому частку (37%) склали інвестиції, яких, на жаль, бракуватиме економіці України в умовах карантинних заходів [4, с. 12]. Ретроспективний огляд напрямів залучення основних джерел надходження капітальних інвестицій визначив проблему відновлення економіки України та покращення макроекономічної ситуації.

На макрорівні увагу привертають інвестиції інтелектуальні, які за економічною суттю є вкладанням коштів у підготовку фахівців, наукові розробки, патенти, ліцензії, ноу-хау, запозичення досвіду [2, с. 185]. В Україні, окрім інших, заплановано заходи з метою підтримки бізнесу, а також збільшення розміру фінансування наукових досліджень з орієнтацією на інновації [4, с. 17].

Дефініція «інновація» з латинської мови перекладається як напрям змінювання. Як економічна категорія «інновація» (англ. – innovation) з'явилась у наукових дослідженнях на початку XIX століття, має різноманітні тлумачення та потребує уточнення у сучасних умовах. Засновником класичної теорії інновацій вважають австрійського економіста Дж. Шумпетера, який уперше у 1911 році [5] вводить в обіг такі наукові категорії, як «інновація» та «інноваційний процес». Так, у праці «Теорія економічного розвитку» [5] Дж. Шумпетер розкриває сутність інновацій не лише як нововведення, а вважає їх факторами виробництва. Він виокремлює п'ять типів «нових комбінацій» інноваційного процесу як факторів виробництва, зокрема:

- 1) використання нової техніки, впровадження нових технологічних процесів чи методів виробництва;
- 2) виробництво нового продукту чи відомого продукту з новими якостями;
- 3) використання у виробничому процесі нових джерел сировини чи напівфабрикатів;
- 4) проведення реорганізаційних заходів шляхом внесення змін до організації виробництва та заходів, які сприятимуть оновленню матеріально-технічного забезпечення підприємства;
- 5) освоєння нового ринку збуту.

Інноваційний процес за теорією Дж. Шумпетера пов'язаний зі створенням нового багатства та зміною старого бізнесу на новий. Інноваційні зміни, результатами яких можуть бути: продукти; технологічні процеси; сировина; виробничі процеси та матеріально-технічне забезпечення; економічні ресурси, об'єкти яких здатні до відтворення, – сприятимуть зростанню економіки.

П. Друкер [6] виокремлює два види інновацій, які він пов'яже із розміром бізнесу підприємства, це:

1) інновації в товари і послуги;

2) інновації в різних професійних навичках і видах діяльності, які є необхідними для виробництва товарів та послуг.

За розміром бізнесу підприємства (крім бюджетних установ) відповідно до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [7] можуть належати до суб'єктів малого підприємництва, середнього або великого.

Спираючись на праці Дж. Шумпетера та П. Друкера, у цьому дослідженні буде розглянуто системно інноваційний процес на підприємствах України разом з організацією відтворення об'єктів основних видів економічних ресурсів.

У сучасних умовах поживлення інноваційної діяльності залежить від фінансової політики держави й ефективного відтворення підприємствами власних економічних ресурсів. Отже, враховуючи прогнози та розрахунки провідних наукових інституцій [1-4] та вчених (Дж. Шумпетер [5], П. Друкер [6], Н. Брюховецька, І. Булеєв [8], О. Кендюхов, В. Болгов [9] та ін.), сформулюємо основний напрям дослідження – інноваційні засади відтворення економічних ресурсів як *принципово нова стратегія економічного розвитку підприємств*.

Основною метою статті є наукове обґрунтування відтворення об'єктів економічних ресурсів та інтелектуального потенціалу підприємства як інноваційного процесу.

Досягнення мети передбачає виконання таких завдань:

- встановлення системно-логічного зв'язку між відтворенням економічних ресурсів, потенціалу інтелектуальних ресурсів та інноваційним процесом на підприємстві на основі класичних теорій інновацій;

- визначення механізму функціонування процесу інноваційного відтворення економічних ресурсів на підприємстві;

- розробка напрямів практичної реалізації стратегії інноваційного розвитку на підприємствах України.

Виклад основного матеріалу дослідження. Впровадження інновацій на підприємстві шляхом освоєння нових технологій, видів товарів (робіт, послуг) потребує покращення стану об'єктів економічних ресурсів і зростання рівня інтелектуального потенціалу з метою забезпечення ефективності виробництва.

Згідно з трудовою теорією К. Маркса, суть якої викладено у науковому трактаті «Процес виробництва капіталу» [10], праця, яка відокремлена від речового тіла продукту, на думку автора, не може формувати прибутку. Тобто, саме енергія праці створює штучні блага, цінності, які в історичному аспекті були пов'язані лише з участю капіталу й землі.

Виробництво благ, які призначено для задоволення потреб суспільства, пройшло тривалий історичний шлях розвитку. У сучасному суспільстві *продуктивні сили* є важливими елементами або об'єктами, які можуть впливати на ефективність функціонування та рівень прибутку суб'єкта господарювання.

Спираючись на економіко-соціологічні засади теорії К. Маркса [10], згідно з якими організація виробничого процесу відбувається у тісній взаємодії праці з основними видами економічних ресурсів, та продовжуючи дослідження [11, с. 20-26], вважаємо, що інноваційний розвиток підприємств залежить від якості інтелектуального потенціалу персоналу та від стану економічних ресурсів. До видів економічних ресурсів

підприємства відносять фінансові, трудові, техніко-технологічні (засоби виробництва) та інші види ресурсів [11, с. 20-21]. Серед ключових видів економічних ресурсів підприємства, які здатні до відтворення, виокремлюють об'єкти необоротних матеріальних і необоротних нематеріальних ресурсів, які неодноразово беруть участь у виробничому процесі та утворюють засоби праці або техніко-технологічні ресурси [11, с. 22-27]. За економічною природою техніко-технологічні ресурси є об'єктами, які створені працею людини та підлягають амортизації. У процесі відтворення визначальним є виробництво, оскільки в ньому відбувається тісна взаємодія основних складових продуктивних сил – інтелектуального потенціалу людини з об'єктами необоротних матеріальних і нематеріальних ресурсів.

Відтепер вимоги до трудової діяльності людини, особливо до рівня якості її інтелектуального потенціалу, суттєво зростають разом із вимогами до якості економічних ресурсів підприємства в процесі впровадження інновацій.

Дослідження вітчизняних і зарубіжних науковців (Д. Богиня [12]; Г. Куліков [13]; Д. Мак-Клелланд [14]; А. Маслоу [15]; М. Семікіна [16]) проведено в контексті аналізу соціально-психологічних й економічних аспектів інноваційної діяльності людини. Узагальнення результатів цих досліджень дозволило виявити таку закономірність. В основі мотивації людини до інноваційної діяльності, як і до будь-якого іншого виду трудової діяльності, лежать потреби. Так, А. Маслоу ще на початку 50-х років ХХ століття у праці «Теорія людської мотивації» [15] обґрунтував і наочно продемонстрував ієрархію потреб, серед яких провідну роль відіграють фізіологічні потреби та безпеки (первинні) та потреби належності й причетності, визнання та самоствердження (вторинні). Такий підхід А. Маслоу дозволяє встановити економічну закономірність між потребами й трудовими відносинами. Зокрема, потреби вищих рівнів не спонукають людину до активної трудової діяльності доти, поки не задоволені її первинні потреби [15]. Вважаємо, що модель А. Маслоу надає можливість виявити глибинні причини мотивації людини до здійснення інноваційної діяльності.

Існує прямий зв'язок між розвитком духовних потреб людини та рівнем задоволення нею власних матеріальних умов існування. Д. Мак-Клелланд у праці «Мотивація досягнення» [14] доповнив модель потреб А. Маслоу поняттями потреб влади, успіху, почуття приналежності до певної соціальної групи.

Фундаментальні дослідження теорії потреб А. Маслоу та Д. Мак-Клелланда отримали розвиток у працях вітчизняних науковців. Так, М. Семікіна та Л. Коваль відзначають, що потреби є однією з фундаментальних категорій, виокремлюють бажання, прагнення людей мати, споживати, використовувати ті матеріальні й духовні блага, в яких вони відчують необхідність [16, с. 44]. Цієї думки додержуються Д. Богиня [12] й Г. Куліков [13].

Долучаючись до слухних думок зарубіжних і вітчизняних науковців, варто уточнити, що потреби є комплексним поняттям. Безперечно, мотив спонукає людину до виконання трудової діяльності завдяки тому, що являє собою образ бажаного блага, задоволення якого може бути отримано за умов виконання певних трудових дій. Проведене дослідження [10-16] дозволяє припустити, що еволюція мотивації іннова-

ційної діяльності має відбуватись завдяки розширенню та збагаченню діапазону потреб, зростанню в їх структурі ролі потреб нематеріального характеру, суспільного визнання вагомості нових знань.

Відзначаючи цінність теорій мотивації трудової діяльності, їх неможливо визнати досконалими та універсальними для створення механізму державного управління інноваційною діяльністю. Державне управління інноваційною діяльністю має бути зорієнтовано на комплексне стимулювання інноваційної праці та мотивування особистості до інтелектуального розвитку. Разом з цим важливою є мотивація суб'єктів підприємництва до максимального залучення та реалізації творчого потенціалу творця інновацій, постійного оновлення рівня його знань. Коли трудова діяльність людини відбувається з використанням цифрових технологій, зростає значущість інтелектуального потенціалу персоналу у формуванні вартості інтелектуального капіталу підприємства. Результати інтелектуальної чи розумової праці висококваліфікованого персоналу є важливими для формування інтелектуального потенціалу України [11, с. 41-44]. На жаль, створення нових інноваційних розробок не завжди має позитивний результат їх впровадження у виробничий процес. Саме тому необхідно на макrorівні створити умови мотивації підприємств для впровадження ними нових видів продукції й технологій у виробничий процес з метою отримання додаткового прибутку. Вважаємо, що це потребує доповнення державної стратегії такими важливими векторами, як:

- забезпечення якісного економічного зростання у державі інтенсивним шляхом;
- інтенсифікація процесу відтворення інтелектуального потенціалу персоналу;
- активізація інноваційної діяльності на підприємствах України разом із покращенням стану об'єктів необоротних матеріальних і нематеріальних ресурсів та залученням для цього різних джерел фінансування й особливо інвестицій.

Інвестиційну діяльність науковці Н. Брюховецька та І. Булеєв тлумачать як процес реалізації інвестиційного ресурсу [8, с. 15].

У контексті дослідження Дж. Шумпетера, П. Друкера, А. Маслоу, Д. Мак-Клелланда та інших [5-6; 12-16; 17] виокремимо важливі особливості людей – творців інновацій у сучасних умовах. У зв'язку з цим вважаємо значення потреб пріоритетним у формуванні мотивації персоналу до інноваційної діяльності, яка пов'язана з соціальною та трудовою активністю людини, якістю та рівнем її освіти. Разом з виокремленням особливої групи людей, як творців інновацій, у сучасних умовах доцільно визначити їх роль у процесі інноваційного відтворення економічних ресурсів на підприємстві.

Рациональне залучення до виробничого процесу інтелектуального потенціалу працівника, його знань разом із техніко-технологічними видами ресурсів дозволяє забезпечити інноваційний розвиток підприємства, створити додаткову вартість та зростання інтелектуального капіталу підприємства. Інноваційний розвиток, на нашу думку, пов'язаний з прогнозуванням рівня відтворення об'єктів економічних ресурсів як перспективної стратегії економічного розвитку підприємства. Механізм функціонування процесу інноваційного відтворення економічних ресурсів та розробка етапів стратегії інноваційного розвитку на підприємстві наведено нижче.

Ринкову вартість підприємства формують інтелектуальний капітал разом з інформаційними ресурсами, інтелектуальними ресурсами та матеріальними чинниками виробництва. Економічну категорію «інтелектуальні ресурси» можна визначити як сукупність інтелектуального потенціалу персоналу, утіленого у їхніх професійних знаннях, досвіді, вміннях, навичках, завдяки чому створюються продукти інтелектуальної діяльності [18, с. 9-10]. Інтелект особистості, який застосовується для ведення фінансово-господарської діяльності підприємства, професійні знання особистості та її нові компетенції формують потенціал інтелектуальних ресурсів. Якість інтелектуального потенціалу персоналу впливає на зростання або зниження розміру внутрішньо створеного гудвілу підприємства й, відповідно, на його ринкову вартість [11, с. 42-43, с. 47-49, с. 59-61]. Зростання ринкової вартості підприємства безпосередньо залежить від використання найкращих управлінських якостей персоналу, розширення ринку збуту шляхом запровадження інновацій.

П. Друкер вважає управління продуктивністю праці висококваліфікованого працівника однією зі складних управлінських задач ХХІ століття [17]. Дійсно, управління інтелектуальним потенціалом персоналу, його знаннями, які в сучасному цифровому просторі є складовою продуктивних сил, належить до важливих завдань. У сучасних умовах підприємствам важливо, як ніколи, мати відмінні від конкурентів якості та переваги. М. Портер [19] підкреслює, що досягнення стійкої конкурентної переваги забезпечується разом з операційною ефективністю та стратегічним позиціонуванням.

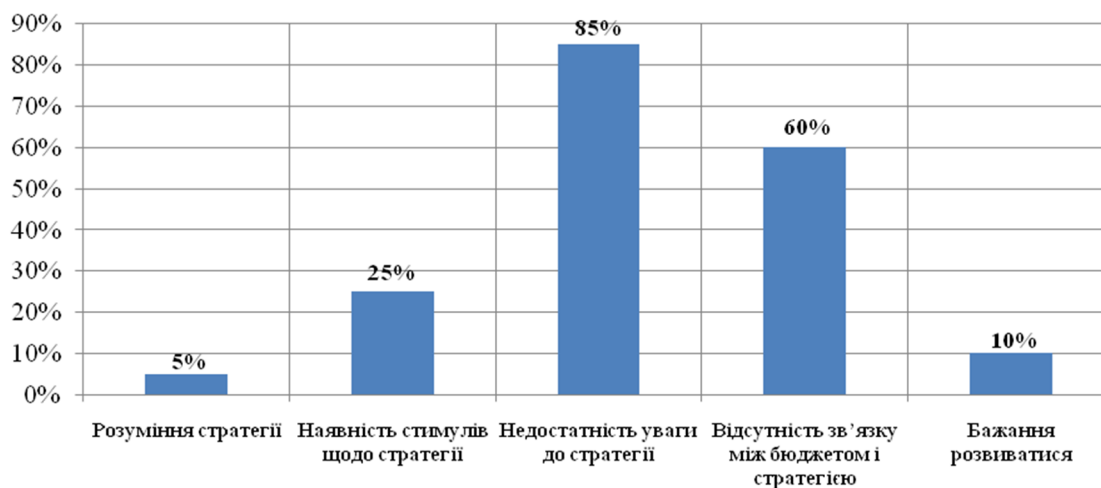
Багато поколінь керівників додавали свій вклад у формування успішної стратегії, тому що вона є ключовим елементом успіху підприємства. Директори підприємств, керівники вищих шкіл та консультанти – всі, хто займався пошуками успішної стратегії, вносили особистий вклад в її обговорення. Їх робота протягом багатьох років була продуктивною та привела до виникнення величезної кількості шкіл стратегічної думки. Так, зарубіжні науковці Г. Мінцберг, Б. Ахльстренд та Дж. Лампель у праці «Сафарі на стратегію» [20] виокремлюють 10 таких шкіл. Вони описують різні процеси встановлення стратегії, такі як офіційні, ментальні, виробничі, переговорні та інші. Нещодавно критиці було піддано стратегію з боку тих, хто вважає, що в сучасному динамічному світі довгострокова стратегія є неефективною, тому що вона може застаріти майже миттєво. Прихильники такої школи вважали, що підприємство не має можливості робити зупинку для формування стратегії. Якщо це відбувається, тоді підприємство втрачає гнучкість. Хибною цю думку вважав Майкл Портер [19]. Як відомий у світі теоретик з питань стратегії він дотримувався протилежного погляду та припускав, що стратегія ще ніколи не мала такого важливого значення. Дійсно, формування стратегії та успішна її реалізація завжди вважалась складною справою.

Дослідження, проведені Р. Капланом та Д. Нортоном [21] у цій галузі, дозволили виявити перешкоди або бар'єри, які гальмують реалізацію стратегії, та структурувати їх за типом і характером (табл. 1).

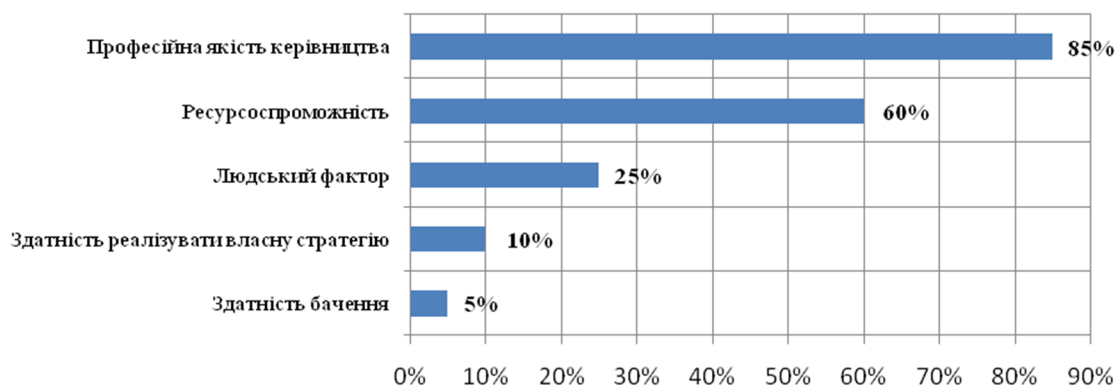
Аналіз типів і характеру перешкод (рис. 1 і 2), що гальмують реалізацію стратегії розвитку підприємства показав, що недостатність уваги до стратегії та відсутність зв'язку між бюджетом підприємства і його стратегією є визначальними факторами.

Характеристика перешкод, що гальмують реалізацію стратегії підприємства
(складено автором на підставі джерела [21])

№ з/п	Тип перешкоди	Рівень перешкоди, у %	Характер перешкоди
1	Розуміння стратегії	5	Здатність бачення
2	Наявність стимулів щодо стратегії	25	Людський фактор
3	Недостатність уваги до стратегії	85	Професійна якість керівництва
4	Відсутність зв'язку між бюджетом і стратегією	60	Ресурсоспроможність
5	Бажання розвиватися	10	Здатність реалізувати власну стратегію

Рис. 1. Вплив типу перешкод на реалізацію стратегії розвитку підприємства (складено автором на підставі джерела [21])

Рис. 2. Вплив характеру перешкод на реалізацію стратегії розвитку підприємства (складено автором на підставі джерела [21])

Якщо недостатність уваги до стратегії обумовлюється низьким рівнем професійної якості керівництва підприємства, то відсутність зв'язку між бюджетом підприємства і його стратегією визначається рівнем ресурсоспроможності. Отже, розуміння працівниками стратегії підприємства дозволить подолати їх внутрішній опір впровадженню інноваційних процесів і об'єднати їх зусилля в розробці та реалізації інноваційних бізнес-процесів.

На наш погляд, до основних потенційних можливостей перспективного розвитку підприємств, які можуть бути покладені в основу розробки стратегії їх інноваційного розвитку належать:

- зміна світогляду висококваліфікованих фахівців, які працюють у різних відділах підприємства над впровадженням інноваційних ідей;
- відтворення якісного рівня персоналу шляхом навчання (освіта) та перенавчання (підготовка і перепідготовка);

- відтворення якостей об'єктів необоротних матеріальних й нематеріальних ресурсів;

- дотримання персоналом вимог кібербезпеки підприємства, володіння навичками безпечного використання цифрових технологій та ін.

Освіта відіграє надзвичайно важливу роль для вирішення проблеми інноваційного розвитку країни та для забезпечення процесу розвитку інноваційної діяльності підприємства. Освіта є не лише підґрунтям створення нового знання, але й конструктивною ланкою у системі трьох головних складових елементів інноваційної економіки: «наука – освіта – виробництво».

Ведення бізнесу в умовах цифровізації, на наш погляд, потребує наукового підходу до формування моделей управління бізнес-процесами, особливо інноваційними процесами підприємства. Інноваційний

процес можна розглядати як систему взаємопов'язаних послідовних дій від ідеї до результату її втілення у конкретному продукті (рис. 3).

Рис. 3. Модель інноваційного відтворення економічних ресурсів на підприємстві (Джерело: власна розробка)

Розкриємо сутність механізму реалізації інноваційного процесу в контексті управління якістю економічних ресурсів, здатних до відтворення, та інтелектуального потенціалу персоналу на підприємстві як взаємопов'язаних елементів складної системи. Варто зазначити, що одночасне відтворення всіх ключових видів економічних ресурсів – продуктивних сил як елементів складної системи – дозволить забезпечити найбільший синергетичний ефект. Злагоджена взаємодія елементів потребує стратегічного управління інноваційним відтворенням економічних ресурсів підприємства та створення додаткової вартості. Погоджуючись зі слухними думками зарубіжних науковців [19; 21] та продовжуючи дослідження [11, с. 59-61, с. 197-229],

Така модель демонструє бізнес-процес управління інноваційним відтворенням економічних ресурсів у вигляді практичної реалізації інноваційних товарів, робіт, послуг.

вважаємо, що формування стратегії інноваційного розвитку підприємства являє собою системний процес прогнозування рівня відтворення об'єктів матеріальних і нематеріальних ресурсів разом із відтворенням інтелектуального потенціалу персоналу.

Розробка стратегії на підприємстві є індивідуальною справою, вирішення якої має відбуватись з урахуванням потреб споживачів, нових ринків збуту та інших видів інновацій.

Пропонуємо формування стратегії інноваційного розвитку підприємств України в сучасному інформаційному й цифровізованому суспільстві здійснювати за такими етапами (рис. 4).

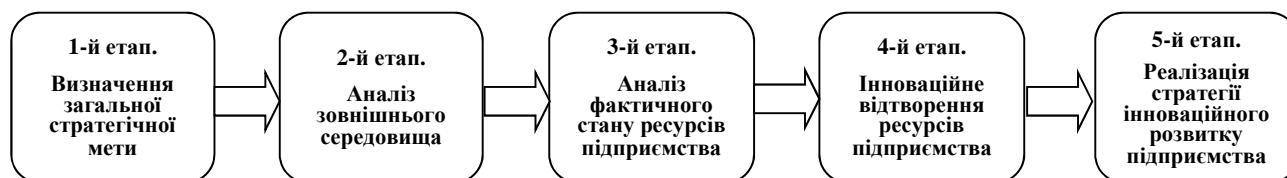

Рис. 4. Етапи формування стратегії інноваційного розвитку підприємств України (Джерело: власна розробка)

На першому етапі потрібно враховувати, що реалізація стратегії інноваційного розвитку підприємства потребує прогнозування бажаного рівня відтворення об'єктів матеріальних і нематеріальних ресурсів разом із рівнем відтворення інтелектуального потенціалу персоналу.

На другому етапі необхідно провести комплексну діагностику впливу чинників прямої та опосередкованої дії на інноваційний розвиток підприємства.

На третьому етапі необхідно провести оцінювання рівня інтелектуального потенціалу персоналу разом із станом об'єктів необоротних матеріальних та нематеріальних ресурсів.

На четвертому етапі, спираючись на механізм інноваційного відтворення економічних ресурсів (рис. 3), необхідно здійснити прогнозування рівня відтворення економічних ресурсів та інтелектуального потенціалу персоналу.

На п'ятому етапі необхідно обрати стратегічний напрям господарської діяльності підприємства (роз-

ширення клієнтської бази, опанування нових ринків збуту, надання нових послуг споживачам та ін.), обґрунтувати шляхи інноваційного розвитку та скоригувати загальну стратегію підприємства.

Організація інноваційного процесу передбачає обов'язкове впровадження нових технологій, науково-технічних досягнень, нововведень до виробничого процесу, що потребує формування стратегії покращення стану об'єктів відтворюваних економічних ресурсів та інтелектуального потенціалу персоналу підприємства з метою отримання додаткової вартості. П. Друкер вважає кваліфікацію персоналу, оволодіння ним особливими, специфічними знаннями й технологіями визначальними якостями, які забезпечать успіх господарської діяльності підприємства та конкурентні переваги [17, с. 143–146]. Продовжуючи цю слушну думку П. Друкера, вважаємо, що в сучасних умовах процес відтворення має бути спрямований на змінювання (покращення) якостей інтелектуального потенціалу персоналу у поєднанні з об'єктами основних ви-

дів економічних ресурсів з метою підвищення ефективності виробництва й зростання рівня інтелектуального капіталу підприємства. Тобто в контексті цього дослідження організація інноваційного процесу неможлива без планування заходів, спрямованих на покращення стану об'єктів економічних ресурсів, які здатні до відтворення (засоби виробництва), та розумових здібностей працівників (інтелектуального потенціалу) підприємства. Саме тому важливим є планування рівня відтворення:

- інтелектуального потенціалу персоналу та його наукових знань (інноваційна ідея);

- об'єктів необоротних інтелектуальних ресурсів (наприклад, технологій), які надають можливість створення середовища для впровадження інновацій до виробничого процесу;

- об'єктів необоротних матеріальних ресурсів як основних засобів виробництва.

Впровадження інновацій напряму залежить від управління якістю інтелектуального потенціалу працівників, об'єктів необоротних матеріальних та нематеріальних ресурсів підприємства. Ефективна взаємодія працівника з засобами виробництва (необоротними матеріальними ресурсами) та технологіями (необоротними нематеріальними ресурсами) надає можливість впровадження до виробничого процесу нових видів продукції, оновлення існуючих видів продукції й отримання конкурентних переваг. Отже, спираючись на належний рівень інтелектуального потенціалу персоналу, підприємство здатне забезпечити: розвиток матеріального й нематеріального виробництва; конкурентні переваги; постіндустріальний синтез й запровадження інновацій.

Дійсно, успіх господарської діяльності підприємства залежить від умінь його трудового колективу працювати над розширенням ринків збуту та впровадженням інновацій. Це потребує розвитку професійних навичок та компетенції людини. З врахуванням ведення бізнесу в умовах сучасного цифрового простору та зростанням вимог до професійних навичок фахівців у галузі економіки та фінансів пропонується внести відповідні зміни до навчальних планів і програм їх підготовки у вищих навчальних закладах України. Отже, оволодіння фахівцями знаннями та навичками роботи з інтернет-речами, технологією блокчейн, електронною комерцією, електронним урядуванням, інформаційною та кібернетичною безпекою, smart-технологіями, технологією розробки мобільних додатків в умовах цифрового простору є вкрай необхідними професійними якостями. Такі якості є особливо важливими в сфері управління фінансами, ведення бізнесу, торгівлі, банківської справи та інших видів економічної діяльності.

Висновки. У статті наведено результати дослідження інноваційних засад відтворення економічних ресурсів на підприємствах України, що є продовженням авторської наукової розробки одного з фундаментальних наукових напрямів в економічній науці. Показано, що в сучасних економічних, військово-політичних та епідеміологічних умовах, коли гостро постають проблеми природного убутку трудових ресурсів та міграції, незадовільного стану та низької якості засобів праці, відтворення економічних ресурсів та інтелектуального потенціалу персоналу підприємства можуть виконувати роль інновацій, а інноваційні засади відтворення економічних ресурсів можуть стати принципово новою стратегією економічного розвитку

підприємств. Дослідження інноваційних засад відтворення економічних ресурсів проведено з використанням системного підходу до побудови складних систем. За результатами глибокого наукового аналізу процесу відтворення як інновації розроблено модель інноваційного відтворення економічних ресурсів на підприємстві та етапи формування стратегії інноваційного розвитку підприємств України в сучасному інформаційному й цифровізованому суспільстві.

Перспективою подальших досліджень є: розробка збалансованої системи показників інноваційного відтворення економічних ресурсів та стратегії інноваційного розвитку на підприємствах. В основу їх побудови може бути покладений механізм інноваційного відтворення економічних ресурсів на підприємстві. Створення та реалізація такої стратегії передбачає подолання внутрішніх перешкод й планування бажаного рівня відтворення основних видів економічних ресурсів з метою забезпечення інноваційного розвитку і конкурентоздатності вітчизняного підприємства.

Список використаних джерел

1. Про внутрішнє та зовнішнє становище України: аналітична доповідь Національного інституту стратегічних досліджень до щорічного Послання Президента України до Верховної Ради України. URL: <https://niss.gov.ua/publikacii/poslannya-prezidenta-ukraini/analitichna-dopovid-do-schorichnogo-poslannya-prezidenta-4> (дата звернення: 24.04.2021).

2. Україна 2030E – країна з розвинутою цифровою економікою. *Український Інститут майбутнього*: веб-сайт. URL: <https://strategy.uifuture.org/kraina-z-rozvinutoyu-cifrovoyu-ekonomikoyu.html> (дата звернення: 24.04.2021).

3. Концепція розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/67-2018-p#Text> (дата звернення: 24.04.2021).

4. Україна у 2020-2021 роках: наслідки пандемії. URL: <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=5d3fea53-45e7-4641-8d48-f0c865a24471&title=VirusukrainaU2020-2021> (дата звернення: 24.04.2021).

5. Шумпетер Джозеф Алоїз. Теорія економічного розвитку (1911). 1934.

6. Друкер Питер. Эффективное управление. Экономические задачи и оптимальные решения / [пер. с англ. М. Котельниковой]. Москва : ФАИР-ПРЕСС, 2003. 288 с.

7. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16 липня 1999 р. № 996-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text> (дата звернення: 24.04.2021).

8. Брюховецька Н. Ю., Булеєв І. П. Ресурси і механізми інвестиційно-інноваційного розвитку промислових підприємств України. *Вісник економічної науки України*. 2019. № 1 (36). С. 11–25.

9. Кендюхов О. В., Болгов В. Є., Тарапата С. О. Дослідження тенденцій інноваційного розвитку економіки України. *Вісник економічної науки України*. 2019. № 2 (37). С. 82–87. doi: [https://doi.org/10.37405/1729-7206.2019.2\(37\).82-87](https://doi.org/10.37405/1729-7206.2019.2(37).82-87).

10. Маркс К. Капітал. Критика політичної економії. Том 1. Кн. 1 : Процес виробництва капіталу // за ред. Ф. Енгельс. 560 с.

11. Городянська Л. В. Відтворювані економічні ресурси: теорія та методологія обліку і аналізу : монографія. Київ : КНЕУ, 2013. 259 с.

12. Богиня Д. П., Семикина М. В. Трудовий менталітет у системі мотивації праці. Кіровоград : Поліграф Терція, 2002. 226 с.
13. Куликов Г. Т. Мотивація труда наёмных работников : монографія / отв. ред. Д. П. Богиня. 2-е изд. перераб. Киев : Ин-т демограф. и социальных исслед. НАН Украины, 2006. 244 с.
14. Мак-Клелланд Дэвид Кларенс. Мотивация достижения. 2-е изд. Из-во «Ирвингтон», 1976. 386 с.
15. Maslow, Abraham H. A Theory of Human Motivation // *Psychological Review*, 1943, July. 370 p.; *Motivation and Personality*. 2d ed. New York : Harper & Row.
16. Семикина М. В., Коваль Л. А. Інноваційна праця в конкурентному середовищі: загальна методологія, мотиваційні основи регулювання : монографія. Кіровоград : Степ, 2002. 212 с.
17. Drucker, Peter F. (1999). *Management Challenges for the 21 st Century*. Harper Collins, New York.
18. Городянська Л.В. Прогнозний аналіз відтворюваних економічних ресурсів. *Актуальні проблеми економіки*. Київ : ВНЗ «Національна академія управління». 2013. № 7 (145). С. 8–15.
19. Porter, Michael E. (2001). Strategy and the Internet. *Harvard Business Review*, March 2001:62-78.
20. Mintzberg, Henry, Ahlstrand, Bruce and Lampel Joseph. (1998). *Strategy Safari*. New York, The Free Press.
21. Kaplan, Robert S. and Norton, David P. (2001). On Balance. *CFO*, February 2001, pp. 73–77.
- fective management. Economic problems and optimal solutions. Trans. from English. Moscow, FAIR-PRESS [in Russian].
7. Pro bukhhalterskyi oblik ta finansovu zvitnist v Ukraini : Zakon Ukrainy vid 16 lypnia 1999 r. № 996-XIV [On Accounting and Financial Reporting in Ukraine: Law of Ukraine of July 16. 1999 № 996-XIV]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text> (Last accessed 24 April 2021) [in Ukrainian].
8. Bryukhovetska, N., Buleev, I. (2019) Resources and mechanisms for Investment and Innovation Development of Ukrainian industrial enterprises. *Visnyk ekonomichnoi nauky Ukrainy*, 1 (36), pp. 11–25 [in Ukrainian].
9. Kendyukhov, O., Bolhov, V., Tarapata, S. (2019). Research of innovation development trends of Ukraine economy. *Visnyk ekonomichnoi nauky Ukrainy* : a scientific journal, 2 (37), pp. 82–87. doi: [https://doi.org/10.37405/1729-7206.2019.2\(37\).82-87](https://doi.org/10.37405/1729-7206.2019.2(37).82-87) [in Ukrainian].
10. Marx, Karl. (2013). *Capital: A Critique of Political Economy*, Vol. I. / Part I: The Process of Capitalist Production / ed. by Friedrich Engels. 560 p.
11. Gorodianska, L. V. (2013). Vidtvoriuvani ekonomichni resursy: teoriia ta metodo-lohiia obliku i analizu [Reconstitute economic resources: theory and methodology of accounting and analysis]. Kyiv, KNEU. 259 p. [in Ukrainian].
12. Boginya, D. P., Semikina, M. V. (2002). Trudovyi mentalitet u systemi motyvatsii pratsi [Labor mentality in the system of labor motivation]. Kirovograd, Polygraph Tertsia. 226 p. [in Ukrainian].
13. Kulikov, G. T. (2006). Motivatsiya truda nayomnykh rabotnikov [Labor motivation of hired workers]. 2nd ed. revised. Kyiv, Institute of demographer. and social research. NAS of Ukraine. 244 p. [in Russian]/
14. McClelland, David C. et al. (1953)/ The achievement motive. New York, Appleton-Century-Crofts.
15. Maslow, Abraham H. (1970). A Theory of Human Motivation. *Psychological Review*, 1943, July. 370 p.; *Motivation and Personality*. 2d ed. New York : Harper & Row.
16. Semykina, M. V., Koval, L. A. (2002). Innovatsiina pratsia v konkurentnomu seredovyschchi: zahalna metodolohiia, motyvatsiini osnovy rehuliuвання [Innovative work in a competitive environment: general methodology, motivational foundations of regulation]. Kirovograd. Step [in Ukrainian].
17. Drucker, Peter F. (1999). *Management Challenges for the 21 st Century*. New York, Harper Collins.
18. Gorodianska, L. V. (2013). Prohnoznyi analiz vidtvoriuvanykh ekonomichnykh resursiv [Predictive analysis of renewable economic resources]. *Aktualni problemy ekonomiky – Actual Problems of Economics*, 145 (7), pp. 8–15 [in Ukrainian].
19. Porter, Michael E. (2001)/ Strategy and the Internet. *Harvard Business Review*, March 2001:62-78.
20. Mintzberg, Henry, Ahlstrand, Bruce and Lampel Joseph. (1998). *Strategy Safari*. New York, The Free Press.
21. Kaplan, Robert S. and Norton, David P. (2001). On Balance. *CFO*, February 2001, pp. 73–77.

References

1. Pro vnutrishnie ta zovnishnie stanovyshche Ukrainy: analitichna dopovid Natsionalnoho instytutu stratehichnykh doslidzhen do shchorichnoho Poslannia Prezidenta Ukrainy do Verkhovnoi Rady Ukrainy [On the internal and external situation of Ukraine]. Retrieved from <https://niss.gov.ua/publikacii/poslannya-prezidenta-ukraini/analitichna-dopovid-do-schorichnogo-poslannya-prezidenta-4> (Last accessed 24 April 2021) [in Ukrainian].
2. Ukraina 2030E – kraina z rozvynutoiu tsyfrovou ekonomikou [Ukraine 2030E – a country with a developed digital economy]. *Ukrainian Institute of the Future*. Retrieved from <https://strategy.uifuture.org/kraina-z-rozvi-nutoyu-cifrovo-yu-ekonomikoyu.html> (Last accessed 24 April 2021) [in Ukrainian].
3. Kontsepsiia rozvytku tsyfrovoy ekonomiky ta suspil-stva Ukrainy na 2018-2020 roky [Concept for the development of the digital economy and society of Ukraine for 2018-2020]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/67-2018-p#Text> (Last accessed 24 April 2021) [in Ukrainian].
4. Ukraina u 2020-2021 rokakh: naslidky pandemii [Ukraine in 2020-2021: the consequences of the pandemic]. Retrieved from <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=5d3fea53-45e7-4641-8d48-f0c865a24471&title=VipuskukrainaU2020-2021> (Last accessed 24 April 2021) [in Ukrainian].
5. Schumpeter, Joseph A. (1934). *The Theory of Economic Development*.
6. Druker, Peter. (2003). *Effektivnoye upravleniye. Ekonomicheskiye zadachi i optimal'nyye resheniya* [Effective management. Economic problems and optimal solutions]. Moscow, FAIR-PRESS [in Russian].
7. Pro bukhhalterskyi oblik ta finansovu zvitnist v Ukraini : Zakon Ukrainy vid 16 lypnia 1999 r. № 996-XIV [On Accounting and Financial Reporting in Ukraine: Law of Ukraine of July 16. 1999 № 996-XIV]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text> (Last accessed 24 April 2021) [in Ukrainian].
8. Bryukhovetska, N., Buleev, I. (2019) Resources and mechanisms for Investment and Innovation Development of Ukrainian industrial enterprises. *Visnyk ekonomichnoi nauky Ukrainy*, 1 (36), pp. 11–25 [in Ukrainian].
9. Kendyukhov, O., Bolhov, V., Tarapata, S. (2019). Research of innovation development trends of Ukraine economy. *Visnyk ekonomichnoi nauky Ukrainy* : a scientific journal, 2 (37), pp. 82–87. doi: [https://doi.org/10.37405/1729-7206.2019.2\(37\).82-87](https://doi.org/10.37405/1729-7206.2019.2(37).82-87) [in Ukrainian].
10. Marx, Karl. (2013). *Capital: A Critique of Political Economy*, Vol. I. / Part I: The Process of Capitalist Production / ed. by Friedrich Engels. 560 p.
11. Gorodianska, L. V. (2013). Vidtvoriuvani ekonomichni resursy: teoriia ta metodo-lohiia obliku i analizu [Reconstitute economic resources: theory and methodology of accounting and analysis]. Kyiv, KNEU. 259 p. [in Ukrainian].
12. Boginya, D. P., Semikina, M. V. (2002). Trudovyi mentalitet u systemi motyvatsii pratsi [Labor mentality in the system of labor motivation]. Kirovograd, Polygraph Tertsia. 226 p. [in Ukrainian].
13. Kulikov, G. T. (2006). Motivatsiya truda nayomnykh rabotnikov [Labor motivation of hired workers]. 2nd ed. revised. Kyiv, Institute of demographer. and social research. NAS of Ukraine. 244 p. [in Russian]/
14. McClelland, David C. et al. (1953)/ The achievement motive. New York, Appleton-Century-Crofts.
15. Maslow, Abraham H. (1970). A Theory of Human Motivation. *Psychological Review*, 1943, July. 370 p.; *Motivation and Personality*. 2d ed. New York : Harper & Row.
16. Semykina, M. V., Koval, L. A. (2002). Innovatsiina pratsia v konkurentnomu seredovyschchi: zahalna metodolohiia, motyvatsiini osnovy rehuliuвання [Innovative work in a competitive environment: general methodology, motivational foundations of regulation]. Kirovograd. Step [in Ukrainian].
17. Drucker, Peter F. (1999). *Management Challenges for the 21 st Century*. New York, Harper Collins.
18. Gorodianska, L. V. (2013). Prohnoznyi analiz vidtvoriuvanykh ekonomichnykh resursiv [Predictive analysis of renewable economic resources]. *Aktualni problemy ekonomiky – Actual Problems of Economics*, 145 (7), pp. 8–15 [in Ukrainian].
19. Porter, Michael E. (2001)/ Strategy and the Internet. *Harvard Business Review*, March 2001:62-78.
20. Mintzberg, Henry, Ahlstrand, Bruce and Lampel Joseph. (1998). *Strategy Safari*. New York, The Free Press.
21. Kaplan, Robert S. and Norton, David P. (2001). On Balance. *CFO*, February 2001, pp. 73–77.

Стаття надійшла до редакції 04.05.2021

Формат цитування:

Городянська Л. В. Відтворення економічних ресурсів: інноваційний аспект. *Вісник економічної науки України*. 2021. № 1 (40). С. 99–105. doi: [https://doi.org/10.37405/1729-7206.2021.1\(40\).99-105](https://doi.org/10.37405/1729-7206.2021.1(40).99-105)

Gorodianska, L. V. (2021). Reconstitution of the Economic Resources: Innovative Basis. *Visnyk ekonomichnoi nauky Ukrainy*, 1 (40), pp. 99–105. doi: [https://doi.org/10.37405/1729-7206.2021.1\(40\).99-105](https://doi.org/10.37405/1729-7206.2021.1(40).99-105)